

Landskap: *SMÅLAND* Upptecknat av: *AG Nilsson*
 Härad: *FLABO* Adress: *Grönaberg Moheå*
 Socken: *Slättbygd* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1932* Född år _____ i _____

Uppteckningen rör *Slätttern* 1-8.

"Hyss" för varandra, grannar emellan 8-

"Linbyxor" 9.

Grötröm 10.

1. Väget om tio om sed vid skörden
i gamla tider. 3539

Från Slättlag s. n i Ålbo länad. (8m)

Ullsmannahelgen är över. Vardagslivet
ik har åter börjat. Inatt slundar ärets
med krävande tid i arbetslänssende.
Slättlag. Num kan väl inte den tid kom
mit då enligt "bondepraktiken" man skall börja
slå, där det heter "när havren börjar respa
ska bonnen börja å vespå" men om inte
förr så var den 4 juli började man slåttan.

Nu var det att ställa "slätttraktyn" i ordning.
Man hade att omge "bojer" å rep, slipa å
"skäfte" på liar, "kinna" räpser m. m.

Hade man "nöet hännalag" gjorde man si-
na "riska" spelt. Till infästning i "bojer" om
här rep användes bark av lind. om hade
man inte bark på lagu, så var det att nu

1
LUMPS UNIVERSITETIS
FOLKLÄRNESARKIV

Upps. ark. 9. 11. 1932
Ålbo länad
Slättlag

Ålbo länad
Slättlag
1932

2

2. *an flä om rössma.* Det gällde då *an väja*
 ut *klaka* om länpliga lindstäd, som toppa-
 des, varav man utvalde de *grammaste Stöj-*
larna och flädde dem. (Stöjel = ~~hård~~ slammning)
 2) *Liane* var hemmasmidare till stor del. Men
 man köpte även *Knallstavar* tillverkade i
 annan ort. Man kallade dem även för *Hallaus-*
liar. Knallar kom och utfjör dem på kyrk-
 bänken om söndagarna. De voro braka och
 tunga och kräflades lång tid att få dem *öppslipade*
 och det gjorde man väl. By sedan användes
 i slipstenen under ^{hvar} stämman sedan man *brynte*
 med sämmor och vespade (störk lieggen med
 en *epsticha*). Man *skäftade* (= band på) lior
 på *äret* (äret = lierskaft) med en *lotta* av
 st. Man tog en bitning av st. av *Käppsgravel*
 och telör det och *palde* dem till en 1/2 cm. tjock
 1 1/2 cm. bred om 50-60 cm. lång. Dessa virades

2

Sedan i spiral omkring "Lustangen" om "arvet"
 8539
 Andarna stoppades knepigt in och det hela fast
 kilades med 2 hunkilar. Det var en särskild
 konst att göra detta riktigt.

Man hade mycket att säga stora ängar. Rör-
 odlingen började här först omkring 1880-talet.
 Det behövdes extra hjälp om det var att
 "Ljja slåttakära" om sedan "böa" - buda
 dem till den där man skulle böja.

Husmodern hade mycket besvär med förbränd-
 ser till mat. Ty det gick åt mycket mat till
 det myckna folket om den långa tiden. Man
 ville försöka ha slut för "Brynoli" - Brynolf d. 16/8.

Första släktdagen är inne om de "buade"
 släktskarna är på gården kanske innan
 sol gått upp. Ty helst ville man "baga" dem
 på sängen. Brevet börjades som ^{tidigt} tidigt, man
 skulle ej "söva" då röa på solen" hette det.
 För övrigt var det lättare att slå då "doggen" - laggen
 satt kvar.

3539
 Det fick man fört då man hade varit
 en stund i arbetet. Då gräbtorna hade
 "syrlat" = mjölkat och släppt ut djuren. Kommo
 de ut på ången med fukost som oftast bestod
 av "blänbrö" = bröd av sammalen korn och havre,
 detta var s.k. fukostabröd. Punnar var brödet
 av enbart havre. Vardena fick en fjärdedels
 kaka ("kakeffäring"). Då fick man doppa
 av skalat korn, serverat gemensamt i ett fat
 eller "bräpunnan" (bräpunnan gjordes av jimplit)
 varpå lagts en fläskasöppa (= fläskbit) med
 uppdelat mellanrum vid yttre kanten av pannan.
 Var om en fick nu taga direkt ur pannan
 med sitt brödslycke. Vid Någon slags ^{annan} förtjänst.

Vid 10-tiden åt man "davar" och var man
 i "ettångarne" var det oftast gröt och mjölk,
 surmjölk. Man åt med sin fläskbit direkt ur fatet.
 Men det hörde till "bordskick" att man höll sig
 vid sin kant i fatet. Iy annars avundyrade man

5 den besöget från museum spel:
"Håll de er din kant." 3539" Efter detta var
en stunds vila. Sen var det att åter laga
fram lin och prova om det var "rön bet"
i den. (= lika med skarp) Middag fick man
pl. 2 om bestod oftast i förmånarna från
av "mjölkavälling" kokad av nysskommen
mjölk om korngröt. Middagsvilan var länge
och kunde variera beroende på hur tidigt
man bröjat på morgon m. m. Meraftonsmålet
fick man där man gick i ~~tiden~~ "Åren" om
man satte sig på närmaste lura och åt av
sin "kaffejering" med smörklack på och ost lin.
Till kvällsvard åt man oftast samma rätt som
förekom vid frukost.

Husfaden spel gick oftast till löggen i "Åren"
(Åren litta med den del av ången man delat av i bör-
jan. C:a 10-15 meters brud för var och en släare.)
Den som högg av åren och höll den rak framåt

6 kallades "änakäs" (käs = karl)

Det fordrades mycket ³⁵³⁹ för att bli en god
 "slåare", att kunna slå fort och vät och att
 kunna slå där det mycket tufft och stängt.
 Tidigt fick därför "herarna" följa och lära.
 att Far kunde slå bakom och hålla i deras händer
 om på så sätt lära dem att få den rätta tekniken.

Husmoder hade också "ausning" i sin värld,
 stränga, kuva och stacka. Ibland kunde
 någon av de yngre karlarna få hjälpa till att
 bära undan till ~~den~~ vin räfsningen, eller att
 vara som det hette: "bojelons". (Bojelons) I
 uthängarna var lador och bars tvärt in där.

1) / Närmast omkring hemma bördes tvärt in
 på "krokadräj". Allt detta "stäckis" lades
 i stack. Det kungjör så att, först lades ut
 en "sloc" (sloc = en c.a 2 1/2 m. lång, armsgrov sling)
 Den sloen lades, av praktiska skäl, ris helst av
 vide i en cirkel om så stor som stacken skulle

lägga i bottenvidd och så att toppändarna
 av riset lades inåt. I varje stack lades 24
 "fängre". Man samlade först ihop "hörsan"
 i strängar varefter man med hjälp av räf-
 san och ena foten högg av hösträngen växelvis
 ena gången från strängens ändside och andra gången
 från strängens bredsida, vid änden. En fängre
 var så stor som en man lämpligen kunde bage
 i sin famn och lägga i stacken. Stacken toppades
 och räfsades väl av och fick sedan stå tills man
 till och med hade slutat slå. "Väl i stack är de
 träcken bärgat." När stacken kördes in lag man
 först en lång kö, man kallade det "sim",
 och färdet först vid ena änden av storn, lag
 över stacken ^{och} den andra änden av densamma
 så var till rotänden av riset och över stacken
 och så till sist virades kömmen (eller låget) i spiral
 omkring stacken. Man kallade detta ett "simma"
 stacken. När detta var gjort vältes stacken överända,

Hörsorna lades i botten
 i strängarna.

LUND UNIVERSITETETS
 FOLKLIVSARKIV

8. Prokadrajen ställdes emunder om stacken
vältes så tillbaka. Några bogafflar funnos eg
utan man lade in hvet direkt för hand.
Först omkring 1840-talet hade man täcken
för hvetets transport. Man kallade då hötäcken,
"kanisser". De vor mycket korta och tjöga
mot de som nu användes. Den mindre delen
av täcken, som användes vid sädestörning, kallade
man "remmen".

7) Det hände att man gjorde lite "lyss" för
varandra grannar emellan. Sison gamla
sannoma för varandra, "skänma" lin, läsa böjor / (tröja = Rör
o. s. v. Man trodde att, om man tog en silverpung / silverpung)
om drog över linäggen så skulle det bliva mycket
svårt att åka för den skarp. Tillfades en förvarglömd
tröja tog man om slappade armarna inuti varan-
dra, lade en skin inuti på ett särskild sätt som
läs. För den oinvigde var det omöjligt att kunna
skilja åt en sådan läs.

Det var varit om svettigt om kluozigt.

3539

Man hade inte stort mer än "linbyxor" på, (Linbyxor
 & ullångstrumporna tog man av om gick "kippe"
 i häskorna t. o. m. barfota. Fruntimren tog
 av sig "lysthyket" - ett slags väst om var det
 riktigt varit om det var litet ensamt gick
 man endast i den långarmade linge säcken.

På kom den efterlängttade dagen då man
 "löklade" att slå. Då man släddde det sista
 kallade man ^{det} att "ta koren", Om ^{man} råkade att
 glömma något efter i åren, sådes han göra "basöl",
 (som möjligen vara densamma som barnsöl) vilket
 ansågs som snitt genant.

När man så hade slutat hurrade man så att
 det hördes över roten. Man bar liu lite
 högre på axeln än vanligt under hemvägen
 glad över att slätten var slut om att det
 nu skeddade lite festrigt. Släppagiten
 väntade.

Så som ~~var~~ vanligt till med släkts-
 bekte skulle nu vara med. Det var något
 av feststämning över det hela. Man traktades
 med kaffe, kauske, rågröt, "vilegröt" och diverse
 gotsaker. ^{innan var också vanligt} När man tagit för sig av gröten
 rimmade husfaderen för densamma.

Denna gröten är kokt i en gryte och
 inte i en så. Vi ska ha bark alla
 som tyäppl oss att räva och slå.

Någon spjuva kauske och rimmade:

Denna gröten är kokt för oss som
 ha slakt på inte för er som latsaker. ^{slakt = slagigt}
 ha draat. ^{draat = dragit}

Men det blev snart kvittat från den
 "skutna" sidan med att:

Denna gröten är kokt för oss som ha
 räfsat på sketat, Ninte för er som ha
 "sottel" or bymt på bekat.

På läste man sin brudstän och fuskade

11 vilket för alltså alltid torde du god sed. 3539 11
Så fick arbetarne sin arvning som vid 1850-40-50 året
utgjorde 18-20-24 skillingar. På det hela fick
man också en kaka bort om det var på ett
"gott" ställe.

Pg.

~
Käde Red.

Skämd något om slätten under
gammal tid, som jag hört av min gamle
far. ~~och andra~~ Tänkte också skriva om
"skjuren" om linberedningen; men som det
redan vänt ut för det vänta.

Med all högaktning
P. G. Nilsson

d. 19/10 1932

Grönaberg Mohida

Co. Land mig alltså där nu
mycket införda svar. M. W. 120